

ТАК ВИЗВОЛЯЛИ КОСТОПІЛЬ

14 січня місто Костопіль було визволено від гітлерівських загарбників. Пропонуємо спогади учасників визволення міста, вміщених у книзі костопільського письменника та краєзнавця Анатолія Карп'юка

ПІД КОСТОПОЛЕМ НА НАС НАЛІТАЛИ НІМЕЦЬКІ БОМБАРДУВАЛЬНИКИ

Наш загін ім. Дзержинського входив до складу з'єднання, яким командував Маликов Степан Федорович. Загоном керував Нечипоренко Олександр Омелянович, а комісаром був Хільчук Петро Микитович. Командир нашої роти Філітов Іван Федорович.

Костопіль січня 1944 року. Як сьогодні, стоїть в очах німецький спосіб укріплення важливих опорних пунктів. Високі подвійні дерев'яні стіни були засипані всередині землею. Окопи, ходи сполучень і бійниці на перший погляд були неприступні. Такі стіни стояли і з боку м.Сарни. А перед цією стіною – завод (здається, смалоскипидарний).

Ночували ми десь на хуторах, і вже не по 5 чоловік у хаті, а по цілому взводу, так партизанили, що жилплощу використовували повністю.

Під самим Костополем на нас налетіли німецькі бомбардувальники, вивантажили солідну дозу свого смертоносного вантажу. Але кидали все це безприцільно і шкоди нам не завдали, хоч, правду кажучи, шуму наробили багато.

Коротка рішуча сутичка – і тристороннє оточення зробило своє. Згорів завод, заляглися на місці групи – і ми в місті. Хата близько водяного маїна з дверима прямо на вулицю була порожня – її захисники встигли втекти, залишивши тільки сліди свого «планомірного» відступу. Тут якась дівчина роздавала нам німецьку газету, друковану українською мовою. Німецькі склади і магазини стали нашими.

У цей час з візвозом одержав явлен-

ня захопити вокзал. Взвод з доданою нам гарматою вирушив у певному напрямку. По дорозі – знову наліт німецьких стервятників.

Ось і вокзал. Стоїть мовчазна загорожа з невідомою начинкою. Шкода було руйнувати приміщення, а вікна його могли бути водночас і бійницями проти нас. Вирішено робити обхват – дати кілька пострілів угору. Супротиву майже не було, бо всі втекли в напрямку Ровно.

Розмова з Ровно по телсфону у нас не вийшла. Дуже вже виразна мова була моїх товаришів.

Несподівані постріли в місті і прочісування.

Отже, станція наша. Фашисти після свого «планомірного» відходу, який робили бласкавично, не встигли нашкодити. Після встановлення дозору ми, нарешті, могли відпочити. Та зв'язковець, посланий у роту з донесенням про взяття вокзалу, невдовзі приніс новий наказ. У зв'язку з наближенням сутінок, можлива ворожа діяльність тих, хто не встиг драгнути з німцями. Отже, до зброї! Нам вдалося частину міста, в якій знаходився маїн. Почали з маїна і сусідніх з ними будівель. Під прямим кутом до маїна стояла довга будівля з дверима, на яких висіли солідні замки. Єдиний постріл – і замок відкрився. Доки оглядали будівлю, вільні від цього заняття хлопці встигли найти господаря маїна – приземкувачого з пещеним обличчям і солідним брюшком (здається, чех). Від страху його трусило, і він з охотою відчинив маїна, але й тут не виявили підозрілого.

Неподаляк від маїна стояв житловий будинок з ледве причиненими дверима. Його оточили, і ми втрюх, не стукаючи, адже зовнішні двері відчинені, зайшли до приміщення. Світла не було, і я, переступаючи поріг, потрапив прямо у відкритий бок. Кухонний стіл (а це була кімната) був не поїбраний, але нас цікави-

ли люди, а їх не було. Стрілків не виявили, постріли припинилися.

Для ночівлі нам дали дві крайні хати під лісом. Вечеря була багата. З річки Замчисько вилонили бочку огірків і, звичайно, навантажили їх на віз. Повидаа, огірків, хліба було для нашої братії досить. Наситившись, стали готуватися до сну і подальшої дороги на Захід. І тут, не знаю хто, Івана Забродського назвав костопільським Іваном. Так його і звали всі аж до з'єднання з нашою армією за Ковелем.

ГАРЯЧИЙ СІЧЕНЬ 1944 р.

10 січня 1944 року штаб дивізії одержав наказ продовжувати наступ у напрямку Костополя. Побачивши успішне просування наших військ, гітлерівці організували жорстокі контратаки. Та їх зусилля були марними. Позаду залишилися Березне, Соснове, вдало форсована річка Случ.

Переслідуючи ворога, наші частини вийшли до річки Замчисько. У напрямку Велякої Любаші і Перемінки просування ворога на захід від села Борщівка, до полудня вийшов на південь від Костополя і перекрив ворогові шляхи відходу на південь і південний захід.

Інші батальйони 342-го і 337-го полків безпосередньо атакували ворога в місті і вступили в вуличні бої. Зазнавши великих втрат, уцілілі гітлерівці, огризаючись вогнем, відступили у напрямку Хмизополя і Лісополя. У другій половині дня 14 січня 1944 року Костопіль був повністю очищений від фашистів.

У боях за місто воїни 121-ї гвардійської Гомельської стрілецької дивізії знищили більш як 300 фашистів, захопили такі трофеї: 7 складів з боєприпасами й продовольством, 13 справних автомашин, 14 кулеметів, 6 польових гармат, 8 крупнокаліберних мінометів та ін.

Бій за визволення Костополя, хоч був і недовгим, швидкоплинним, але мав жорстокий характер. Наші гвардійці виявили героїзм і відвагу.

Від нас, у напрямку Степана, 18-ю стрілецькою дивізією.

За три дні до наступальних боїв – з 11 до 14 січня полки дивізії відбили вісімнадцять ворожих контратак, більш як на 30 км просунулися на захід, знищили понад 600 солдатів і офіцерів противника, захопили полонених і трофеї.

У ніч з 13 на 14 січня під прикриттям темноти дивізія перегрупувала сили і на світанку почала наступ безпосередньо в напрямку Костополя. На її правому відкритому фланзі діяв партизанський загін із з'єднання Маликова, яке у цей час, виконуючи наказ Українського штабу партизанського руху, йшло в тил ровенського угруповання противника. Перший батальйон 342-го гвардійського стрілецького полку під командуванням гвардії капітана В.П.Старцева обходив Костопіль з північного сходу. Другий батальйон 337-го гвардійського стрілецького полку під командуванням гвардії капітана М.В.Хилобока, подолавши сильний опір противника, який укріпився в лісі на захід від села Борщівка, до полудня вийшов на південь від Костополя і перекрив ворогові шляхи відходу на південь і південний захід.

Інші батальйони 342-го і 337-го полків безпосередньо атакували ворога в місті і вступили в вуличні бої. Зазнавши великих втрат, уцілілі гітлерівці, огризаючись вогнем, відступили у напрямку Хмизополя і Лісополя. У другій половині дня 14 січня 1944 року Костопіль був повністю очищений від фашистів.

У боях за місто воїни 121-ї гвардійської Гомельської стрілецької дивізії знищили більш як 300 фашистів, захопили такі трофеї: 7 складів з боєприпасами й продовольством, 13 справних автомашин, 14 кулеметів, 6 польових гармат, 8 крупнокаліберних мінометів та ін.

Бій за визволення Костополя, хоч був і недовгим, швидкоплинним, але мав жорстокий характер. Наші гвардійці виявили героїзм і відвагу.